

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Matthaei Tympii Aureum Specvlvm Principvm,
Consiliariorvm Ivdicvm, Consvlvm, Senatorvm, Et Aliorvm
Magistratvum Cvm Ecclesiasticorum tum Politicorum
omnium**

Tympe, Matthäus

Coloniae Agrippinae, 1617

59 Educationis liberorum accuratam habere rationem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52641)

Bron. Anno Christi 458. probat exemplo Ma-
 iorini Imp. & Leonis Pont. Imperatores cum de
 rebus sacris leges sanciuere, id ipsum admoniti-
 ois sanctorum Presulum, requirentium eorum of-
 ficiu ex scriptis legibus statuisse, vt imperatoria
 coererentur auctoritate, qui sanctiones Eccle-
 siasticas paruipenderent. Vide P. Becanum, & a-
 los: de Primatu Regis Anglia.

SIGNVM LIX.

EDVCATIONIS ET INSTITVTIO-
 nis liberorum accuratam habere rationem,
 suosq; liberos pie educare, & instituire.

Pie liberos
 educare.

Quam utilis ac necessaria sit liberorum pia in-
 stitutio, hae rationes probant. 1. Vt delectant
 & ornant paretes ac sanguine iuctos, liberi probi,
 ita degeneres & improbi moerore afficiunt, ac de-
 formant paretes. Habuit degenerem Adamus Cai-
 nam, (Gen. 4.) Noe Chamum, (Gen. 9.) Isaacus Esau,
 (Gen. 27.) Ioel & Abia Samuel, (1. Reg. 10.) Abso-
 lomum Dauid, (2. Reg. 17.) Iulia adultera filiam Au-
 gustus, (Suet.) Balthianum fratricidam Severus, (Spar-
 tia.) Quod autem multi degeneres sunt liberi, quo-
 rum paretes excitatis ingenijs fuerunt praediti, hoc
 maximè acceptum ferendum est negligentiae, incuriae,
 aut etiam indulgentiae parentum. Sunt enim qui alijs reb^a
 distincti ac discreti, liberorum nullam curam gerunt, de-
 teriores hac in parte brutis animalibus: siquidem
 etiam vrsa, animal deformis & morosum, catulorum
 suorum membra labendo format. ^a Nonnullis etiam
 amor nimis obstat, ne verè suos liberos ament:
 breuiter cum foetum nimis osculantur & com-
 plectuntur, simul necant. ^b Exemplo est summus
 Sacerdos Eli ^c & Dauid, qui noluit contristare
 spiri-

M. Tan in
 quest. Pol.

^a Plut. de
 amore pro-
 fis.
^b Plin. lib.
 8. c. 54.
^c 2. Reg 13.
 d 1. Reg. 2.

spiritum filij sui Amnonis. (2. Reg. 13. Maxime v-
rò hic peccant matres. Terent. in Heaut. Act.
Scen. 2.

2. Si institutio fuerit bona liberorum, eadem
& ipsi boni, & rebus honestis se dedunt: (Plato
de Rep.) quemadmodum contra, hac neglecta
num magnum datur Reip. (Arist. 8. Pol. c. 1.) In-
stitutione mala pravi pueri, peiores adolescen-
tes, pessimi viri euadunt. Idq; eò dolendum
gis, quòd magna scelera, nò ex vili & ignota
tura, sed generoso ingenio, educatione cor-
to, proficiscuntur. (Plato 6. de Rep.)

3. Quemadmodum agricola vitem amputa-
vis natiua & succus in palmites sese extendit
ita superuacanea iuuentutis viuacitas educa-
ne & institutione refecatur. Et quemadmodum
multa agrestia suis nascuntur in agris, quæ
dem sunt mala, sed interim signa felicitatis
quis excolat; sic etiam affectus per se mali
cant magnum ingenium, non malum, modo
institutio accedat. (Plut. de educ. lib.) Hinc

Syr. 30. v. 2. mistocles, dissolutè in adolescentia qui vixit
Qui docet, xit è ferocissimis pullis optimos equos fieri,
&c. rectè formentur & instituantur.

4. Contra, ex neglecta, aut peruersa institu-
ne, mala & damna priuata oriuntur multa. Sic
vt equus indomitus euadit durus: ita filius
euadet præceps. Syr. 30. v. 8. Et quemadmodum
solum bonum, cessante cultura, sterilese
tuosæ & infrugiferæ fiunt arbores per incuriam
& facilius nouæ plantæ læduntur à tempe-
quàm adultæ & grandiores iam factæ: ita adole-
centes, institutione neglecta, pestes familiarum
fiunt. (Plut. de educ. lib. Ofor. 1. de instit. Reg. lib.)

Quid. de
Trist. Fleg.
12. Fertilis
astiduo,
&c.

tronym. *epist. ad Latam.*) Heli Pontifex & Dux Iudaeorum quia filios suos malè instituit, à Deo punitus est. (1. *Reg.* 2.) Dauid noluit contristare primogenitum suum Amnon, & Amnon ab Absalone fratre trucidatur. (2. *Reg.* 13. 15.)

Vide 3.
Reg. 1.

5. Litteræ sacræ institutionem fidam ac sedulâ frugitant: mandat enim Deus, vt parentes doceât filios &c. *Deut.* 4. & 5. *Ephes.* 6.

6. Qui filijs de multis opibus prospiciunt, quod autem pacto boni illi fiant non cogitant, idem faciunt, quod illi, qui equos multos pabulo alû, & pingues, sed interim ineptos ad bellum reddunt: (*Xenoph. epist. ad Clitonem.*) aut qui de calcæis cogitant, pedes negligunt. (*Plut. de educ. lib.*)

Syr. 30.
Sapientia
&c.

Arist. 5. *Pol.* c. 9. carpere videtur Magistratus, qui duntum filios mollius & effoeminatius educari sinunt, pauperum verò liberos omni laborû genere opprimi & onerari iubent. Certè mollis indulgentia procerum, (in quibus lumen ciuitatis splendet,) lues ciuitatis est maximè pestifera: quia si fontes inficiantur, necesse est, vt riui in fontibus coinquentur. Heroicæ & generosæ mentes maturè doctrinæ quodam vapore irrigandæ sunt, cum in iuuentute flos Reip. crescat, & spes futuræ ciuitatis emergat: planta etiâ adhuc herbescens facile flectatur in rectum, non in alium iam succrescens. Adhæc interest Magistratus eius rei curam suscipere, cuius neglectio magna dispendia & damna ciuitati infert: at neglecta inuolutio iuuentutis magna dispendia infert ciuitati: qualem enim optamus ciuitatis formam, talem oportet esse iuuentutis curam: ergo.

Plato hortatur, vt ex Magistratu quotidie conueniant

A 7

ueniant

ueniant aliqui natu grandiores, qui singuli iu-
nem aliquem 30. natu annos secu adducant, & as-
te solus ortu prima luce sermonē inter se con-
rant de Rep. & vt iuuenes ea, quæ senibus pra-
bantur magno studio discant. In hoc concilio
te lucano salus Reip. posita est, & multum hoc
iuuenum institutionem valet. Idem Plazo
Nemo liberorum gratia pecunijs cumulanda
bat, vt dirisimos eos relinquat: neque enim
neque ciuitati id conducit. Et Socrates apud
noph. Qui filijs multis opibus prospiciunt, vt
boni & egregij euadant negligunt, simile quid-
gunt equos alētibz, quos belli disciplinā non
multum verò pabuli exhibēt. Sic enim equi
turi sunt pinguiorez, sed rerū, quas praestare
bat, imperitos. Eodē modo peccāt, qui filijs
multos comparāt, ipso smet verò negligunt.
lessiones enim magni pretij æstimationem
bunt, ipsi autē viles erunt: cum contra oportet
custodientē re possessā pretiosiorē esse. Itaque
quis filiū magni pretij hominē effecerit, quā
paucas opes ei relinquat, multa tamē largiret.

Quantō Magistratum filij magis opubul-
rent, nobilitate tument, otio lasciuientem, in-
ta & temeritate præcipitem, adulatoribus
cum septum animum gerunt, legibus denig-
pter potentiam magis soluti sunt, eò plurimū
firmioribus præsidijs muniendi erunt, firma-
disque eorum animus, ne ruat, & ratio contra
mnes cupiditatis impetus fulcienda. Quo igitur
munus est amplius, & infidæ plures, & perni-
lum grauius, eò diligentior cultura adhibenda
est, dandaque opera, vt cum lacte nutricis
cis disciplinam hauriant. Hinc ex tot potentia

his Perfarum Monarchis neminem verè magnum Regem appellari posse Plato afferebat præter Cyrum & Darium, quòd, cum neu er effeet magni Regis filius, fuerint sub legibus & disciplina cum alijs honesto loco natis pueris diligenter instituti.

Non sufficit autem vt Magistratum filij rectè educentur, sed quemadmodù Solon Atheniësis lege præceperat, vt parètes liberos suos & litteris, & pã æstra, & Musica erudi èt, & Lycurgi legibus cautum erat, ne quisquã liberos suos moribus quibus vellet imbueret: sic in Rep. Christiana necessariù est, lege atq; pœna proposita sanciri, ne patribus liceat filiorù suorù institutionem negligere, nec liber ù vniciq; sit ad arbitriù suù liberos erudire. Nec enim in Rep. spectari debet, quid vniciq; libeat in rebus tantù momenti; sed quid in vniuersum expediat considerandù est. Omnes ergo ciues debent in filiorum educatione magis de Reip. (cuius pars sunt,) quàm de sua utilitate cogitare. cum bona malaue puero- rum institutio in ipsam Remp. redundet. In corpus puero- rum lechale vulnus infligere nefas ducunt: at longò detestabilius est mentibus ipsis fœdissimum vulnus imponere, & filiorum animos in oriferis morbis inficere. Ergo hoc malù nas- cens, antequã vires colligat, sapièter extinguen- dũ est: cum adu- rum atq; robustũ difficulter ad- modù coërceatur. Ne fundum suũ incultum quis relinquat cogi à Magistratu iure potest, & filio- rum mores, ac salutè negligere impunè liceret? Nemini cõcessum est, vt re sua malè vtatur, quo- modo ergo permittendum est parentibus, vt fi- lios suos cum totius patriæ calamitate euertant

atque corrumpant: Sicut illa medicina grata magis esse debet, quæ bonam valetudinem conseruat, quàm quæ afflictam restituit: ita leges magis laudandæ sunt, quæ mores continent, quæ corruptos ad sanitatem supplicia reuocant, contendunt. Et vt multo magis laudandus est Imperator, qui aduentantis hostis consilia præcipit, quàm qui post vastitatem rebus suis illatam, hostem bello frangit: ita ampliore laude dignus Magistratus, qui cauet, ne scelus admittatur, quàm qui constatum scelus vlcisitur.

Ciues, qui filios suos malè instituunt, seipsum deformant, Reip. pestem parant, & patriam destruis. parentem necant, &c. Sapienter igitur cerit Magistratus, qui Remp. saluam vult, suos filios rectè instituendos curauerit, & præfectos in Rep. constituat, qui parentum aliorum (quos magis Reip. quàm sibi genuerunt) institutione negligentes seuerè puniant, summeque studio laborent, vt Scholis optimi fortiores iuuetutis præficiantur, & prouideant, ne quam in Rep. pro salutarum ciue bestiam immittat, aut saltem hominem ingratiuam aut contumacem enutriet. Qui autem optimi isti sint iuuetutis formatores, vel ex his septem boni. Præceptoris officijs, quæ, cum ad clauum Scholæ Caesariensis Osnaburgensis sederem, mihi & sex meis collegis præscripti, colligi potest.

Primum bonorum Præceptorum mutas debent omnes eas causas, ex quibus summum peccatorum odium & ardentissimum virtutis ac pietatis desiderium in animis nostris gignitur, breuiter & perspicuis sententijs comprehensas edicendas discipulis proponant, atque eas ipsi famulantes

rissimas reddere studeant. Sunt autem ad animos
 nostros à peccatis deterrendos hæ, ni fallor, effi-
 cacissimæ rationes: I. quòd apud Deum & San-
 ctos in terris & cœlis agentes nihil sit peccato
 abominabilius, nihil peccatoribus contemptius.
 II. quòd per peccatum belluis, & feris, & ipsis
 tandem Dæmonibus similes efficiamur. III. quòd
 sola peccata sint, quæ nos infamæ, exilio, carce-
 ri, tormentis, ac turpissimæ morti, atque omni-
 bus tandem pœnis, quæcunque vel à Magistrati-
 bus in Repub. vel in Scholis à Præceptoribus ex-
 iguntur, subijciunt. IV. quòd bonis omnibus, quo-
 rum gratia conditi sumus, hoc est, probitate, pie-
 tate, veraq; sapientia nos spolient. V. quòd ho-
 rum solum expiandorum gratia ipse Dei Filius
 toto corpore laceratus in cruce pependerit. VI.
 quòd clementissimus Deus æternis & dirissimis
 pœnis apud inferos ea statuerit punire. VII. quòd
 per ea ipsum Christi, quo redempti sumus, lan-
 guinem, per summam ingratitude conculca-
 ri ex Scripturis didicerimus. VIII. quòd denique
 hoc ipsum, quod natura sua tam detestabile, ac
 tor malis nobis luendum est, testibus Diuinæ
 Maiestatis & Sanctorum oculis, ac nos accusante
 conscientia, committamus. His deinde illas ad-
 dent, quæ peculiari quoque peccatorum in-
 commoda ante oculos nobis proponunt. Illis de-
 mum causis, quæ peccatorum horrorem incu-
 tunt, eas adijcient, quæ ad virtutem nobis con-
 ciliandam maximè sunt idoneæ.

*Secundum Præceptorum munus est, ut dilige-
 res sint eorum operum exactores, quibus ad gign-
 endas virtutes & extirpanda vitia peculiarem
 Dominus tribuere dignatus est efficaciam. Hoc*

*Offoratio-
 nes à pecca-
 tis nos de-
 terrentes.*

in genere quidem præstant preces ad Deum
stræ, & frequens vsus Sacramentorum; in ipse
verò, ad vitandam v. g. intemperantiam, quam
maxima præscribi potest in cibo & potu fruga-
litas; ad pellendam somnolentiam & desidiosa
assidui studiorum labores, &c. In summa, v. g.
singulæ laudabiles actiones virtutis eius, ad
illæ pertinent, habitum augent, operam dant
Præceptores, vt nunc aliquod discipulis officium
præscribant, in quo charitas & officiosa
dam sollicitudo requiratur; nunc aliud, vbi
humilitas, vel mansuetudo, vel honoris contem-
ptus, vel aliud virtutis genus exerceatur, vt
etiam vsu actiones illæ ipsis, & notæ, &
miliares, & faciles reddat, pectoribus eorum
in omnem vitam altissimè imprimantur. Ex-
aurem in Officijs illis frequens ab ipsis
quium, à quibus ipsos esse animaduertunt
ra alieniores, vt hoc ipsum naturale eorum
ritium hoc efficacissimo remedio paulatim cor-
gatur.

Tertium, quod à Præceptoribus requiritur
vt diligenter peccandi occasiones dis-
mant. Quod ad ipsos igitur Præceptores
tantum abest, vt aliquo ipsorum siue dicto, si
facto, eiusmodi ipsis præbere audeant occasiones
vt danda ipsis sit opera, ne vllum prope in
ad omnem virtutem maius incitamentum, quod
conspiciam in omnibus actionibus eorum
tatem & sanctitatem. Et quoniam vitari non
test, quò minus in magno discipulorum numero
aliqua admittantur, quæ alijs exemplo
possint, ea quoq; Præceptores per obiurgationem
pœnam, & emendationem delinquentium in
pau

rum conuertere conabuntur vtilitatem. Vbi vero aliquos esse confiterit, & natura improbio-
re, & non facile sanabili, omnes ab ipsis adhibe-
ri oporteret machinas, quo minus à talibus sim-
pliciores corrumperentur. Postremò, si manife-
stū & prope inuitabile esset, quod ab ipsis me-
uitur, periculum, ad vltimum veniendum esset,
eos è Schola pellendi, remedium, ne per imme-
ditabilis membri contagionem *pars* quoque, vt
Poëta ait, *sinceratrahatur*. Postea verò vel parē-
tibus, vel tutoribus, vel Magistratibus, quid de
ipsis statuendum sit, cura esset committenda.
Quin hac quoque de causa parentes, & tutores
puerorum, atque illi præsertim, quorum dome-
sticam vitæ rationem & mores bonis ciuibus nõ
satis constaret esse probatos, monēdi, vel potius
per omnia sacra orandi essent, vt qui Christiano
nomine gloriantur, ab Ethnico saltem Poëta dis-
cerent, in omni parum honesta actione maximā
habendam esse pueris reuerentiam, & proinde
nihil illis præsentibus faciendū, ex quo propter
exemplum vel leuissimo vitio contaminari pos-
sunt. Arcendi etiam ab illis sunt rebus vel spectā-
dis, vel audiendis, vel legendis, à quibus possunt
corrumpi. Vsq; ad eò ergo omnis ipsis interdicē-
da est impurorum librorum lectio, vt quæ in ve-
ris etiam historijs, tam sacris, quàm prophanis
extant tetrorum vitiorum exempla, ea à Præcep-
toribus per omnem occasionem censura, qua di-
gna sunt, vnà cum suppliciorum, quibus scelerati
illi affecti sunt, commemoratione iugulentur.
Curandum etiam diligenter est, vt, quoad eius
feri potest, nullæ pueris inhonestæ fabulæ nar-
rentur, nullæ obscenæ picturæ ab ipsis vnquam

spectentur. Denique, si aliquando vsu venerint
 foedo alicui spectaculo interesse cogantur, &
 modo turpitudinem eius depingi à Præceptoribus
 intelligant, vt eum ex illo ipso spectaculo
 fructum percipiât, quem sibi Lacedæmonij
 ponebant, cum seruos suos iussu ipsorum ebri
 & per ebrietatem vomentes, vacillantes, salu
 tes, lasciuientes, atque insanientes filijs suis
 stendebant, quò magis tantæ seditatis horro
 rîs ipsi incuterent.

Quartum Præceptorum officium est, in
 cantes vtiliter animaduertere. Ac obiurga
 nem quidem, siue ea publica sit, siue priuata,
 esse oportet, quæ vehementissimum admissi
 cati pudorem obiurgato incutere, & lacry
 præ pudore excutere, acerrimosque ad poen
 tiam stimulos admouere possit. In verbis
 hic etiam erit scopus, vt maior sit in vapula
 animis ex ignominia dolor, eo, quem ex plaga
 corpore sentiunt. Inculcandum etiam illis
 quenter est, quale inter homines & belluas
 in parte reperiat discriminem, quòd non
 luum, quæ rationem non audiunt, affectus
 corporis cruciatum cohibeatur: homines, ratio
 nem percipere valentes, quæ tam multas ob
 sas peccatum fugiendum esse docet, per eas
 peccato sint deterrendi. Quamobrem hoc
 que addent, eos, cum caduntur à Præceptoribus
 tanquam belluas, rationis expertes, non vt
 mines tractari. Deinde & hoc illis persuadendum
 est, omnem, quæ à peccantibus exigitur, poenitentiam
 perquam ipsis vtilem esse ac salutarem, & proinde
 de Præceptoribus verissimorum parentum in car
 roganda officio fungi. Hinc porro sequi oportet

ut promptiores se ad eas subeundas discipuli exhibeant, utque tales peccantibus multa decernantur, in quibus sustinendis veram serio penitentium imaginem à se geri, & sibi & alijs videantur. Ut illis etiam discipulis interdum est ipsa poenae remissio. Ex ea quippe nunc Praceptorum aequitatem, cum culpam eorum (quia vel ex errore, vel aliorum impulsu, vel vehementiore quodam naturae affectu nata sit) extenuare non dubitant, nunc misericordiam & mansuetudinem eorum percipientes, tam mites Praefectos magis diligere, ac ne eos offendant diligentius cauere discunt; nunc verò grauiorem sibi poenam, si iterum labantur, metuendam esse colligentes, eo ipso ad vitanda peccata quasi consumpta iam misericordia cauiosiores in posterum redduntur. Notandum praeterea est, in alijs quidem peccatis poena & verberibus, in alijs verò obiurgatione potius esse utendum. Somnolentia & desidia puerorum verberibus potissimum indiget; poenarum enim metu diligentiam adhibentes, optimos progressus in litteris faciunt. In alijs verò peccatis verbera eandem vim non habent. Nam etsi & illa propter exemplum & spem emendationis adhibenda sunt, obiurgatione tamen & turpitudinis eorum demonstratione longè plus in sanandis illis proficitur. Experientia quippe non semel deprehensum est, peccata longo quoque tempore metu compressa, maiore vi, metu cessante, postea erupisse.

Quintum Praceptorum munus est, ut ante oculos habentes, quibus potissimum vitij puerilis aetas obnoxia sit, & ad quas virtutes propensiores; & illis per propria remedia occurrant, &

has in illis gignere, alere, & promouere flodit.
 Certum est, propria pueris esse, intemperantiam
 in cibo & potu, somnolentiam, desidiam, & pe-
 petuam ludendi cupiditatem. Ijdem etiam lio-
 mentiuntur, quia vtilissimum sibi mendacium
 peenam euadendam esse arbitrantur. Laudia
 petitus & inuidia omni ætati videntur esse co-
 munia. Posteriora tamen hæc vitia ita ter-
 animis eximenda sunt, vt laude quidem ad
 tutem excitari permittantur, sed pariter que-
 doceantur, ipsa rectè facta magis, quam
 dem esse expetendam; & malignum ac fero-
 dum inuidiæ affectum in generosam alienæ
 tutis æmulationem ipsis esse cōuertendum. Pro-
 pensi porrò sunt pueri ad certas quasdam vir-
 tes, quæ manifestam quoque adferunt ad
 nobis gignendas vtilitatem. Easque esse expe-
 mur, religionem, pietatem, Dei timorem, si-
 plicitatem, modestiam, & parendi promp-
 dinem. Summa igitur Præceptorum esset res-
 gentia, si virtutes illas apud eos non perpe-
 prædicarent; si in actionibus earum non sepe
 eos exercerent; si peccata virtutibus illis
 traria non acerrimè punirent; si his denique
 lijs rationibus efficere Dei ope non conarentur,
 vt illis, etiam annis succedentibus, in quibus
 ita illa promissio per naturam remittitur, de
 mobiles nihilominus permaneant acquisiti po-
 re diligentia virtutum illarum habitus, & illi
 præterea habitus sequentis ætatis affectibus
 opponant. Post duodecimum ætatis annum
 na deprauatæ nostræ naturæ vitia sese produ-
 incipiunt, contra quæ Præceptoribus ea, quæ
 stendi, ratione pugnandum est.

Sextum eorum officium est, vt qua poterunt sagacitate singulorum ingenia, naturam, affectus, & mores inuestigent, vt quibus singuli vitij obnoxij sint, intelligere possint. Non enim omnes omnibus vitiosis affectibus laboramus, non sumus singuli ad omnia peccata propensi. Si illis ergo vitij, ad quæ procliuem aliquem esse Præceptor deprehenderit; eum liberauerit, omnibus liberauerit, & vniuersam eius naturam emendauerit. Nam neque Præceptoribus ad illa sananda, tanta adhibenda est diligentia, neque ipsi adolescentes cum illis vitij, à quibus propè sunt immunes, dimicantes, tantam experiantur difficultatem. Animaduertendum igitur Præceptoribus est, in quæ peccata aliqui frequenter incidant, quorumcunque ex socijs consuetudine magis delectentur; ob eruandæ diligenter illæ adiones, quæ naturam nostram ac plurimos ex affectibus nostris præcipuè aperire & nudare solent, quales sunt lusus, (qui propterea ab aliquo Præceptorum spectandi sunt) & publicæ disputationes, & aliæ concertationes. Consideranda etiam fortuna, in qua nati singuli & educati sunt, ac simul etiam, quorum vitiorum exempla frequentius domi vel alibi viderint. Postremò, ni fallor, ne à Physiognomicis quidem coniecturis abstinendum est.

Postremum eorum munus est, vt cum quis è schola dimittitur, parentibus, tutoribus, atque ipsis etiam Magistratibus significent, quos ille in studijs, in moribus, & pietate progressus fecerit, ad quam potissimum è maioribus discipulis idoneum eum deprehenderit, quidve merito de illo sperandum sit, si ad militiam,

tiam, vel Reip. & Ecclesiæ gubernacula polè
admoueretur.

Quàm necessarium sit, hæc & similia præcepta
in educatione iuuentutis (in qua spes est, ancha
ra, & seges futuræ ciuitatis) obseruare, hæc
multa alia docent Exempla.

1. *Dauid Rex & Prophetæ filium & successorem
suum Salomonem piè sapienterque erudit.*
Reg. 2.

2. *Alexander, etiamnum adolescens, videns
trem Philippum equum præferocem, nec vni
sessorem tergo patientem, velut inutilem
ctum ire: Qualem, inquit, equum isti perdidit.
illo per imperitiam ac molliem vti nesciit. Cui
que mira arte, sine verberibus tractasset equum
tandem conscensum ad cursum admisisset, ac
calcibus vsus est, ac molliter flexis habentibus
equum reduxisset, descendens caput exortu
tus pater: Aliud, inquit, fili, tibi par regnum
re, quando iam te non capit Macedonia. Hic
nos admonet, multa bene nata ingenia per
tio instituentium, qui ex equis generosis rebus
afinos. Plut.*

*Pron. Ex
aurora diè,
ex prima
etate se
quentem li
cet iudi
care.*

3. *Alexandro nato Philippus pater tantum
dium posuit in eo instituendo, vt ad Aristote
scripserit, (qualem, ac quantum ea etate Phi
sophum!) non tantas se Dijs agere gratias
filio ex vxore Olympia nato, quam quod e
pore suscepisset, quo posset ab alijs erudi
mis artibus: nec solum scripsit, sed re et
stitit. Nam ex Aristotelis schola tantus vir
xander euasit, quantus credi debet, qui Or
rarum iugum imperij imposuit, multis ac
dedè innumeris gētibus leges & Magistratus*

dit, easque sublata feritate, ad humanitatis cul-
tum traduxit. Acrem atque vehementem natu-
ram, & studio gloriæ mirabiliter incensam, tanti
viri disciplina mitigauit. Sic quod Orbem terra-
rum sui nominis fama compleuit, doctoris pru-
dentia tribuatur. *Ioan. Marian. lib. 2. de Institut.*

Regu.

4. Mali sodales exhalant nescio quam pestem
& virus in tenera & quasi cerea præcordia pue- *Plato 3. de*
rorum, qui sunt quasi arundines leuiff. quouis *leg.*

flatu in omnem partem ac viam flexæ. Sic Impè-
rium Cyri virtute partum Cambysis filij culpa
breui interuallo labefactatum fuit: quia non ea-
dem, sed planè diuerfa educationis ratio fuit;
commutata institutione, velut ex fonte tetro, di-
uersi prorsus mores & ratio imperandi manâ-
runt, exitus contrarij. Cyrus in aspera regione
natus, atque plurimum inter pastores victu fru-
gali educatus, durato corpore, animo magno ho-
stes sæpe externos, vitia domestica, superauit. Idè
bellis, quæ alia ex alijs apta nexaque gerebat, di-
strictus, filium mulieribus & eunuchis educan-
dum tradidit. Sic ex copia voluptatû mollis vi-
ta, in adole deprauata, in subditos insolens exitit,
aduersus hostes ignauus, quæ res inuidiam po-
pularium accendit, & inuidia contemptum. *Ibid.*

5. *Augustus Caesar* filiam & neptes ita instituit,
vt etiam lanificio assuefaceret, veraretque loqui
aut agere quicquam, nisi propalam, & quod in
diurnos commentarios referretur. *Suet.*

6. *Constantinus Magnus* in tribus suis filijs (Cō-
stantino, Constantio, & Constante) semina piera-
tus sparsit, cum suis diuinis præceptionibus, tum
magistrorû diligentia, quos omnibus virtutibus
infigues

infignes eis praefecerat: quemadmodum & in alijs
disciplinis eos adsciuerat, qui essent in suo gene-
re contumacissimi: nam alij eos bellicis disci-
plinis exercebāt, alij praecipis de Republica in-
buebant, alij legum peritos efficiebant. Dum autem
Caesares essent, sed aetate adhuc tenera, dabatur
eis, quorum & ope & opera publicas res admi-
nistrabant. Sed ad virilem aetatem maturefcenti-
bus, paterna institutio satis erat, qui praesens
eos ad paterna studia extimulauit, & ad imita-
dam pietatem eius instituit: abentes autem ma-
gistris litteris compellens, salutaria praecipia
didit; in quibus istud maximum & praecipuum
fuit, ut Dei, qui rerum omnium Dominus est,
cognitionem & sanctam erga illum religionem
omnibus opibus, atque adeo ipsi regno antepo-
nerent. Iam aliquando liberum eis fecit, ut se
aliquid ad Reipublicae utilitatem gererent,
in primis verò hortabatur, ut summa cura ad-
cerentur erga Ecclesiam Dei, praecipiebaturque
ut planè & sine furo Christiani essent. Atque in
quidem pater sic instituebat. Ceterum hi in ma-
ro iudicio sensuque praediti cum essent, non in
eius admonitionibus, sed sua ipsorum diligen-
tia nixi, patris exhortationes longè superaban-
tes semper ad pietatem intentas habentes
Ecclesiae ritus in ipso Palatio cum suis omni-
bus obseruantes. Sed illud quoque paterna
solicitudoque prouidit, ut tum filijs suis con-
ubernales adhiberentur hi, qui vera religione
tateque pollerent, tum Magistratum Primorum
quorum fidei rerum publicarum cura delega-
foret, eiusdem generis essent omnes. Euseb. Hist.
Const. lib. 4. c. 51. Baron. Anno Christi 336.

*Optima in-
stitutio fi-
liorum Ce-
sarum.*

*Vide Tri-
phum Viri.
Theatri
Vindictae
Diuin. loco
de Parētib.*

Anno Christi 383. Theodosius Imp. Arcadium
 filium maiorem natu (qui tum agebat annum æ-
 tatis octauum) pronuntiauit Augustum. At pius
 Princeps parum sibi visus contulisse filio, si Ro-
 manum illi tradens Imperium, non æquè in eum
 transfunderet pietatè, ad Gratianum Imp. episto-
 lam iam scripserat, qua eum rogauit, vt egregiū
 pietate virum, qui filium doceret, quæreret, in-
 uentumq; Cōstantinopolim mitteret. Scripsit es-
 se de re Gratianus ad Damasum Romanū Pontificè,
 qui misit ad eū Arseniū, Ecclesiæ Romanæ Diaco-
 nū, egregia probitate spectatū, ex litteris insigni-
 ter eruditū. Cui, cūm Cōstantinopolim perue-
 nisset, Theodosius filios suos (Arcadiū & Hono-
 riū) tradidit moribus ac litteris imbuendos, atq;
 dixit: *Posthac tu magis pater eorū, quàm ego.* Addi-
 dit: si tales se præbituri essent, vt mores vitamq;
 suā ad disciplinā & leges Dei cōponerent, propē-
 sum se fore, vt ijs Imperium in manus tradat, ad
 cūmū & subditorū commodū & utilitatē accō-
 modatū. Sin minus, conducibilis ijs esse, vt sic
 peruati vitā agerent, quàm doctrina nulla, cū pe-
 niculo, imperarent. a Cūm Theodosius aliquādo
 ingressus Scholas, vidisset Arseniū stantē, Arca-
 diūq; auditorē sedentē, indignatus est, quod ma-
 gisterij gradū parum decorē seruasset, cūm stans
 ipse doceret, Arcadius verò sedēs addisceret. Ar-
 senius autē cūm se excusaret, atque diceret, haud
 decere sedentē se docere Imperatorē, indignati-
 one ille cōmotus abstulit filio Imperatoris insi-
 gne, sedereq; in throno Arseniū compulit, filium
 verò detecto capite auditorē profiteri, illud in-
 culcans, tunc prole suam verè fore dignā Impe-
 rio, si cum scientia æquè imbuta fuerit pietate. b

*Egnatius
 histor. lib.
 de Theodo-
 sijs duobus
 &c.*

2. MAYMO.

*a Niceph.
 lib 12. c. 23.
 lib 14. c. 9.*

*b Metaphr.
 8. Maij. Sur.
 19. Iulij.
 Baro. Tom.
 4. Annal.
 Anno Chrī-
 stio, si cum scientia æquè imbuta fuerit pietate. b*

Quam

Quàm piè sancteque *Theodosius Imp.* hos filios instituendos curauerit, argumèto etiam sume qua de ipsorum Consobrino *Nebridio* tradit *S. Hieronymus epist. 9.* vtpote qui illis accesserat et discipulus, ait enim: Mirum dictu est: nutritus Palatio, & condiscipulus Augustorum, quorum mensa ministrat orbis, & terræ ac maria seruit inter rerum omnium abundantiam, in primis tatis flore tantæ verecundiæ fuit, vt virginis pudorem vinceret, & ne leuem quidem dolentis rumoris in se fabulam daret. Deinde Porphyrorum propinquus, socius, consobrino, etiam cum ambobus studijs eruditus, (quæ res externorum mentes sibi conciliat,) non est intus superbia, nec ceteros homines, adducta te contempnit, &c.

Baron. T. 6. 8. *Theodosius Iunior* vt in processu ornatè regaliter gereret, ait *Sozom. lib. 9. cap. 1.* à *Pulcheria* erudiebatur, à qua disciebat quæ vestitu, quid in sedendo, quid in ingressu deceret, quomodo exhibere risum, & prore uariè amabilis, tum formidabilis esse, & eos qui uerent appositè audire deberet. Haud minimè eum ad pietatem instituebat, assuescentem continenter oraret, & Ecclesias frequenter uideret, & donarijs ac cymelijs templa honoraret, & in pretio haberet Sacerdotes ac ceteros bonos, &c. Quantum profecerit hac educatione docet *Socrates lib. 7. c. 22.* qui inter cetera in eius regia non dissimilis fuit Monasterio. Nihil primo diluculo ille ipse cū sororibus suis uocatos decantatos recitauit; quin etiam sacras aras memoriter pronuntiauit. Nam cum Episcopis, perinde ac si Sacerdos iam olim defunctus

Vide P.

Ioan. Bonif. de Instit.

Christi pueri lib. 1. c. 15.

de Theodos. c. 25. de Dionysio.

Baron. T. 6.

5. Anno Christi 415.

pag. 380.

381.

esse, de iisdem differuit. Libros etiam, tum, qui
sacra Dei eloquiâ complectebantur, tum qui ab
eorundem interpretibus conscripti erât, multo
diligentius quàm Ptolemæus Philadelphus olim
in vnum colligendos curauit.

9. *Marcus Aurelius Imp.* Commodum filium ma-
gna diligentia educauit, accitis vndique Rhetoribus
& Philosoph. clarissimis, quibus maxima
congiaria pronuntiauit. *Herodianus lib. 1.* Idem
p. 1. ad Pollionem amicum scribit: Erat Roma-
nis lex sanctissima, & consuetudo longo vsu con-
firmata, ne quis ciuis, qui Romana libertate
frueretur, filium, vbi decimum ætatis comple-
set annum, per plateas vagabundum discurrere
pueretur. Mos quippe erat Romanis, vt inge-
nuorum filij vsq; ad secundum ætatis annum la-
starentur, ad quartum molliusculè indulgenter-
que nutrirentur, ad sextum vsque legendi, ad oc-
tauum scribendi, ad decimum Grammaticæ ini-
tjis imbuerentur. Elapso decennio adolescentes
necesse erat certum opificium discere, animum-
que vel ad studia litterarum, vel ad res milita-
res, adiungere, vt ne Romæ vagarentur. In leg.
quædam 12. Tabularum hæc verba extant: *Qui-
tanque ciuis Romanus intra vel extra Urbis pon-
tium domicilium habet, filium decem annis maio-
rem seuerè habeto. Quod si forte puer, quoniam vel
vitiis vagari illum pater permisit, vel nullum opi-
ficium docuit, flagitij quippiam commiserit, æque pat-
ris filius punitor.* (Facientis culpam obtinet, qui
quod potest corrigere, negligit emendare. I. C.)
Nihil enim vitia magis auget popularia, quàm
inertia & parentum incuria, & filiorum feocia
&c. Et: *Catonis Vticensis filius, quod puellulæ*
Bb aquam

Minut. Pl.
res & men-
tu, & cor-
poru sine
labori ex-
ercitatione
torpescunt.

aquam petituræ urnam fictilem fregisset; & Car-
 na illius optimi filius, ob hoc vnum, quod acci-
 cerpendos fructus hortum quendam intus
 relegatus fuit: quorum neuter is, ætatis annos
 impleuerat. Et: Fieri non potest, vt male mor-
 euadat puer, si disciplina seuera probe fuit ob-
 catus. Et: Pater meus à primis annis pueritiam
 quam me passus est in lecto dormire, in sella
 sedere, secum mensæ accumbere: quia nece-
 quidem atollere audebam vt ipsum contem-
 &c. Hæc M. Aurelius. Rectè ergo Cicero ait
 leg. *Tandem ciuitatis durat gloria, quando
 adolescentibus Roma vagari otiosis non licuit.*
 10. *Carolus Magnus Imp.* maxima cura liberos
 educauit. Nunquam domi sine ijs cenauit, ne-
 quam iter fecit, quin filij adequitarent, filij
 hiculo extremum agmen claudente subse-
 rentur. Liberalibus studijs ipsos instituit. Li-
 mares simulat per ætatem licuit, more Roma-
 rum equis, armis, venationibus exercuit: sed
 nas verò etiam lanificio, colo, fusoque, vt
 torperet, assuefecit. *Auent. lib. 4. a Empl. lib. 1.*
Caroli Magni Cancell.
 11. *Edoardus Rex Anglorum* filias suas ita
 tuerat, vt litteris vacarent, colum & acume-
 cere consuescerent, & his artibus pudicè
 virginitatis transigerent: filios ita, vt primis
 ruditis in eos plena litterarum confuere-
 inde, quasi Philosophi, ad gubernandam
 non rudes procederent. *Guil. Malmesb. lib. 1.
 gestis Angl. Ranulphus lib. 6. c. 4.*
 12. *Persæ* à prima statim ætate Regum
 vitam optimè instituunt, adhibitis, præter
 rarum magistris, quatuor viris optimis, quos
 prim

primus est prudentissimus, qui Dei cultum doceret: 2. iustissimus, identidem commonefaciens, ut in omni vita Rex veritatem & æquitatem custodiat: 3. temperantissimus, vetans, ne voluptatibus seruiat; sed liber viuat, vti Regem decet, omnium indecentium cupiditatum ardore restincto: 4. denique fortissimus, qui fortia & egregia clarissimorum virorum facta commemorat.

13. *Ludovicus Crassus Francorum Rex*, cum fatalem sibi diem appetere sentiret, reuocauit filium Ludovicum Iuniorem Regem e Vasconia, coramque hortatus est, obtestatusque, vt magis piè regnaret, quam ipse fecisset; religionem coleret, gentibus consuleret, orbis pupillisque prospiceret; paci, communiq̄ue dignitati, ac saluti inserviret; Regnum nihil aliud, quam procuratorem nuntiusque publicum existimaret, cuius in vita administrati reddendam exactè rationem continuò post fata sciret, sedente in se immortalis Indice, sua cuique facinori parata præsentis sempiternaque mercede. *A Emyl. lib. 5.*

14. *Carolus V. Gallie Rex*, dum valetudine perditis rebus humanis se non diu fore superstitem præsentiret, Carolum filium fidei fratrum suorum commisit, ac sedulo obtestatus est, vt melioribus disciplinis imbui curarent pectus filij omnibus imperaturum: quod & factum bono filij & publico.

15. *Carolus V. Imp.* maximè quondam pœnituit, quod non paruisset Præceptori Hadriano, Latinæ linguæ cognitionem commendanti. Cum Genuâ forte aduenisset, ibique elegantissima oratione à quodam Rhetore exceptus esset, in huiusmodi

vocem eum gemitu erupit: *Vtinam, atque terti-
tinam monitis Hadriani paruissem, iam non inter-
prete, nec aliis opus haberem.*

16. Cùm *Agessilaum Lacedam. Regem* rogaret
quidam, in quibus præcipuè rebus pueri in
deberent: respondit: *lis quibus vsuri sunt, cum ad
virilem peruenerint ætatem.* Plut.

*Ioan Ma-
rian. lib. 2.*

6. 9.

3. Reg. 20.

4. Reg. 6.

Nota hæc

de Nobili-

bus adoles-

centibus in

aula edu-

candis.

17. *Benhadadus Syria Rex* ab obsidione *Sama-*
pulsus est, multis suorum amissis, virtute in-
num, qui Principibus Prouinciæ nati, in
Regis *Achab* educati fuerant: in primo enim
mine constituti, numero 230. facti in hosti-
petu, victoriam pepererunt, patriam ab exte-
periculo seruitutis excidijque virtute liberati
immortali laude digni. Facinus hoc præclaro
diuinarum litterarum monumentis in
tempus est consignatum.

18. *Gothis* in Hispania rerum potenti-
more positum erat, vt Principum liberi in
Regia educarentur.

19. *Sesostre* Aegypto Rege nato, præclaro
filio pater ex tota Aegypto omnes infantes
dem die, quo filius, natos in Regiam congrega-
iussit, vt vnà educati atque instituti maiori be-
uolentia constricti, in bello essent prompti
(*Diod. lib. 1. c. 1.*)

20. *Alex. Macedo* eorum virtute beneuolen-
que septus, cum quibus fuerat educatus, deuota
latè hostibus, imperium Orbis terrarum finit
terminauit. *Q. Curt. lib. 8.*

Ant. Possen.

Bibl. sel. lib.

4. c. 6.

21. *S. Ludouicum*, quia puer sanctiss. mater
hæc verba sæpe pronuntiantem audiebat: *Vtinam
fili mi, potius morerere, quam capitale peccatum
committeres*, tanta incessit religio, vt nec hanc

orem Gallia, nec rectiorem Orbis terrarum habuerit Regem.

22. Robertus Gaguinus *lib. 7. de gestis Francor.* testis est, in archiuis Caroli V. Regis Gallorum repertam esse chartulam præceptorum, quæ hic S. Ludouicus IX. Francorum Rex filio suo primogenito Philippo, dum Tunetum obsideret, dictauit, & scripsit, eamque ex Caroli thesauro receptam, Girardum de Monte Acuto regium scribam Carolo exhibuisse Anno Salutis 1364. Ea Præcepta hæc sunt:

Fili mi, ante omnia diligenter in eam curam incumbere, vt diligas Deum: nemo enim potest esse saluus, nisi Deum amet.

Caue, ne vquam admittas peccatum mortiferum, sed omnia potius ferre velis genera tormentorum, quam aliquam talem perpetrare culpam.

Cum aduersa accidunt, feras æquo animo, & cogites te commeruisse, atque ita lucrum tibi inde accedet.

Cum rebus prosperis frueris, humiliter agas gratias Deo, ne inde animo elatus, efficiaris deterior, vnde te oportuit fieri meliorem.

Crebro confitearis peccata tua, deligasque tibi sapientes Confessarios, qui te possint instituire & docere, quid agere, quid vitare te oporteat: & coram illis ita te compares, vt audeant synce- rē te reprehendere, & vitia tua indicare tibi.

Officium diuinum deuotē auscultes: facessant tibi fabulæ & nugæ, nec oculi huc atque illuc circumferantur: sed ores Deum ore, & etiam meditando corde, idq; potissimum sub Sacrificio post- peratam consecrationem.

Animo sis pio & humano erga pauperes, & calamitosos homines, illisq; pro virib; optuleris.

Si quid angat animum, id mox explices Confessario tuo, aut alicui viro bono; ita fiet, vt facilius id feras.

Da operam, vt quorū vteris cōsuetudine & familiaritate, ij sint homines probi & integri, seu Religiosi illi sint, siue seculares, & cum illis libenter misce colloquia: porro nequam & improborum commercia deuita.

Sermones, qui fiunt de Deo, publicè & prauitim, libenter audias: Preces quoque, & condonationes, siue Indulgentias studiosè expetas.

Amato bonum, odito malum omne.

Vbicunq; fueris, nemo ausus sit quicquā eumodi te præsente eloqui, quod alliciat ad mortiferū peccatū, aut alterius famæ derogat: nequā tu de vllō malè loquaris obtreptandi animo. Nō patiaris quēquā, te audiēte, peruersè de Deo aut Sanctis eius loqui, nec id finas impune abire.

Crebrò gratias agas Deo pro bonis omnibus ab illo tibi collatis, vt dignus fias potioribus beneficijs affici & augeri.

In administranda iustitia sis rectus & seuerus, & ita vt leges præscribunt, eam exerceas erga subditos, neque ad dexteram, neque ad sinistram deflectens: pauperumq; querimonias non rejicias, donec veritas innotescat.

Si quis habeat aduersum te querelam aut controuersiam, semper ab eo stes cōtra te ipsum, nec rem certam comperias. Ita enim fiet, vt consiliarij tui fidentius iustam ferant sententiam.

Si quid possideas rei alienæ, etiam si id accepseris à maiorib; tuis, incūctatè restituas tui possessori, vbi certū id tibi cōstiterit. Sin autē dū

res est, cura ut viri sapientes accuratè & sine mora inquirent: id. n. vel maximè studere debes, ut qui sūt in ditione tua, pace & iustitia fruatur, imprimis homines religiosi, & qui in Clero sūt. Parentibus tuis debes amorem, reuerentiam, & obedientiam.

Beneficia Ecclesiastica non conferas nisi bene dignis, & qui nulla beneficia eiusmodi habeant, idque ex consilio bonorum virorum.

Bellum, præsertim aduersus quamlibet Christianum, sine multo consilio videri ne suscipias. Si necessitas cogat suscipere, Ecclesias & infantes nullo patiaris damno affici.

Si qua existat vel tibi, vel subditis tuis contentio, vel bellum, quoad poteris, componere & sedare coneris.

Vide ut bonos habeas Prætores & Magistratus, & de illis solerter inquireas uti se gerant.

Semper sis addictus & deuotus Romanæ Ecclesiæ, & eius Pontifici haud secus, atq; spirituali patri iorigorum te præbeas. Da operam, ut impensæ tuæ moderatæ sint, & rationi cōsentaneæ.

Sub finem hortor & adiuro te; fili mi, si me contigerit ante te migrare ex hac vita, ut toto regno Franciæ pro anima mea cures offerri Deo preces & Missæ Sacrificia.

Ad extremū, fili charissime, quidquid potest boni bonus & pius parens precari filio suo, id ego precor tibi. Sacrosācta Trinitas, & Sācti oēs seruent te ad omni malo, præstetq; tibi Deus gratiam rectè sepe agēdi, & ipsius voluntatē faciēdi, ita ut ille per te honoretur, & nos possimus post hanc vitam pariter esse cum illo, eumq; contemplari, & laudare per infinita secula seculorum. Amen

satis fusè demonstratum est, quàm necesse sit
Magistratus diligenti sanctorum hominum
sua doctrina, nec non sancta vita reueras ad
puerorum animas ita imbueret, ne suo tempore
tanquam muta simulachra sine voce, sine vita,
ne motu, in amplissimis Reip. subsellij sedebat
& aptius de fabulis AEsopieis, quàm de Tabulis
& Statutis Ciuitatis disputent.

SIGNVM LX.

*Elemosy-
nas largas
dare.
Vide Triū-
phū Virtut.*

ELEMOSYNAS LARGAS DARE

I. Anno Christi 382, sub Imppp. Gratiano,
lentiniano, & Theodosio aduersus vales
mendicantes est promulgatum Edictum. (L. 1.
valid. mendic. Cod. Theod.) Effusa namque
tas Christianorum, pauperibus bona erogare
alliciebat ad mendicandum validos. etiam,
S. Hieron. epist. 26.

Ausonius in Gratianum Actione pro suo
sulatu ad Gratianum Imp. Aegrotantes, ait,
cos Traianus visere solebat: hactenus in
mitas prædicanda est. Tu & visere solitus,
deri; præbes ministros, instruis cibos, feras
dispensas, sumptum adijcis medelarum, ceteris
ris affectos, reualescentibus gratularis: in
vias de vna eius humanitate progredieris: Legi-
nibus vniuersis, vt in communi Marte euen-
quid aduersi acciderat, vidi te circumire
ria: Satis saluè, quærere: tractare vulnera
rum, & vt salutiferæ apponerentur medela-
vt non cessaretur, instare. Vidi quosdam fabu-
tes cibos, te commendante sumpsisse: audiunt
fir-